

Nr 398.

Av herr **Senander m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 52, angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning m. m.*

Den uppgörelse, som träffats angående statstjänstemännens löner under innevarande år och vilken nu underställes riksdagens prövning, medför knappast någon förbättring av reallönen av den 1 juli 1947, då den senaste löneregleringen trädde i kraft. Ännu mindre blir detta fallet om man, såsom rätteligen bör ske, jämför de föreslagna lönerna med dem som fastställdes av höstriksdagen 1946. Tills löneregleringen hunnit träda i kraft, hade nämligen levnadskostnaderna stigit så, att statstjänarna enligt den rörliga regeln voro berättigade till minst 12 procents tillägg. Då emellertid den rörliga regeln endast ger tre fjärdedels kompensation för levnadskostnadsstegringen, förelåg redan vid ikraftträdandet en underkompensation med minst 3 procent. Tar man detta i betraktande, innebär vad som nu föreslås, att statstjänarna inte ens uppnått den ursprungliga fastställda reallönen.

Det kan inte med skäl bestridas, att statstjänarna i december förra året voro underkompenenserade med minst 12 procent. Vid denna tid hade nämligen 1935 års index stigit till talet 171. Enligt den rörliga regeln (som endast ger tre fjärdedels kompensation) skulle statstjänarna redan vid talet 169 vara berättigade till 18 procent. Full kompensation skulle ge 24 procent. Då statstjänarna endast erhöilo 12 procent, så voro de givetvis underkompenenserade med minst 12 procent.

Sedermera har emellertid från officiellt håll upplysts, att det uppstått en felräkning på index, motsvarande 3,4 procent. Underkompensationen var därför mellan 15 och 16 procent. Felräkningen i fråga betydde emellertid väsentligt mera. Hade den inte skett, så skulle redan fr. o. m. den 1 januari, eller i varje fall den 1 april, »taket» 169 uppnåtts och statstjänarna därmed, enligt lönestoppuppgörelsen, varit berättigade till de 20 procent, som de erhöilo först fr. o. m. den 1 januari i år.

Av denna redogörelse framgår, att statstjänarna, enbart för att inhämta eftersläpningen i fråga om levnadskostnadsstegringen sedan den 1 juli 1947 och fram till december månad förra året, äro berättigade till 15 eller 16 procent. Den nu träffade uppgörelsen innebär, att de erhålla 20 resp. 21 procent på grundlönen utöver de 12 procent som tidigare utgått. Det finns sålunda en marginal av 5 å 6 procent för att täcka de prisstegringar som skett och komma att ske efter den 1 januari i år.

Denna marginal är emellertid redan försvunnen. Enligt uppgift har index under januari månad i år stigit från 171 till 180 à 181 eller med 9 à 10 enheter. Detta motsvarar en stegring av levnadskostnaderna med cirka 6 procent. Därvid bör beaktas, att det hela tiden är fråga om index, där skatter icke medräknas. Uppenbart är, att de senaste skattehöjningarna ytterligare försämra resultatet för statstjänarnas vidkommande.

Den föreslagna löneförhöjningen innebär sålunda knappast status quo i förhållande till löneläget för statstjänarna den 1 juli 1947. Eftersläpningen i förhållande till levnadskostnadsstegringen begynner således redan vid starten.

Det bör till ytterligare stöd för det här förda resonemanget framhållas, att därest den rörliga regeln fått fortsätta att verka, men med full kompensation och med 1947 som basår, så skulle indextalet 180, vilket nu uppnåtts, berättiga till 30 procent. Läger man härtill de 3,4 procent, som felräkningen representerar, så kommer man till siffran 33,4 procent. Då uppgörelsen emellertid endast ger 32 resp. 33 procent, så inses lätt, att statstjänarna inte ens nått 1947 års reallön.

För de fortsatta prisstegringarna finns det följaktligen ingen marginal. Dessa ha av socialstyrelsen beräknats till minst 10 procent under första hälften av året. Innan årets slut kommer alltså en avsevärd eftersläpning att föreligga i förhållande till levnadskostnadsstegringen.

Av vad som här anförts framgår även, att eftersläpningen i förhållande till den allmänna inkomstutvecklingen inte bara består utan ytterligare accentuerats genom de för andra samhällsgrupper i år träffade avtalsuppgörelserna. Eftersläpningen är högst betydande. I augusti månad förra året var, enligt socialstyrelsen, den *genomsnittliga* timförtjänsten för manliga industriarbetare i ortsgrupp V kr. 3: 10. Genom årets avtalsuppgörelser torde en höjning med 10 procent ha skett. Därmed är den *genomsnittliga* timförtjänsten nu cirka kr. 3: 40. Efter en arbetstid av 208 timmar för 30 dagar ger detta en månadsinkomst på 707 kr.

Därest Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag godkännes av riksdagen, belöper sig en stationskarls, brevbärare eller tullvakts lön i 12 lönegraden ortsgrupp V till i runt tal 645 kr. i månaden. Dessa befattningshavares månadslöner komma följaktligen även efter den föreslagna höjningen att ligga 62 kr. under *genomsnittsförtjänsten* för berörda industriarbetare.

Vi vilja i sammanhang härmed erinra om att statsmakterna vid den senaste löneregleringens fastställande förbundo sig att inte bara ta hänsyn till levnadskostnadsstegringen utan jämväl till den allmänna inkomstutvecklingen.

1945 års lönekommitté skrev härom bl. a.:

»I fråga om reglerna för det rörliga tillägget vill kommittén framhålla, att om tillägget skall kunna i möjligaste mån fylla sin avsedda funktion, en sådan anpassning av tillägget efter enbart vissa förändringar i de allmänna

levnadskostnaderna, som hittills förekommit, måste anses mindre tillfredsställande. En lämplig lösning förutsätter nämligen, att hänsyn också bör tagas till den allmänna ekonomiska utvecklingen, som icke alltid är kongruent med levnadskostnadsutvecklingen.»

Kommittén ansåg det »skäligen, att rörligt tillägg finge utgå med högre procenttal än det som skulle följa av den automatiskt verkande garantiregeln», därest den allmänna ekonomiska utvecklingen skulle ge anledning därtill. Kommittén fann det emellertid icke möjligt »att därför fastställa särskilda regler, utan i den mån det rörliga tillägget ansågs böra utgå med sådant högre procenttal, skulle detta för begränsade tidsperioder bestämmas genom särskilda beslut». Det förutsattes, att initiativ till förhandlingar därom »i allmänhet skulle tagas av huvudorganisationerna gemensamt».

Dessa uttalanden lämnades utan erinran av riksdagen. De ha emellertid hela tiden sedan löneregleringen trädde i kraft blivit obeaktade, och inte ens nu, då en förbättring av löneläget för statstjänarna anses ofrånkomlig, ha de satt några spår efter sig.

På grund av de förhållanden, som här berörts, är det på intet sätt märkligt, att statstjänarna känna sig besvikna. Givet är, att de i första hand oroas av perspektivet om kommande prisstegringar, för vilka det inte finns någon som helst täckning i de nu föreslagna löneförhöjningarna. Det råder knappast någon tvekan om att uppgörelsen, trots allt, skulle ha ganska allmänt accepterats, därest till densamma hade knutits garantier mot fortsatta prisstegringar. För vår del hävda vi att sådana garantier kunna och böra skapas genom riksdagens medverkan.

Med hänvisning till vad här anförts vilja vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 52 måtte uttala att, därest vid innevarande eller kommande kvartals slut index enligt 1935 års serie uppnått eller överskridit talet 180, förhandlingar böra upptagas med statstjänarnas huvudorganisationer om full kompensation för levnadskostnadsstegringen.

Stockholm den 14 februari 1951.

K. Senander.

Gunnar Dahlgren.

Gerda Nilsson.

Helmer Holmberg.
